

DE SPORTFLANEUR

Deze aflevering van het Maanblad is helemaal gewijd aan de sport. Ja, u leest het goed, de sport. Even doorbladerend zal u dit wellicht verbazen, want u komt geen voetbal, schaatsen, tennis of wielrennen tegen. Wellicht denksport, denkt u dan. Nee ook geen cryptogrammen of kruiswoordraadsels. Maar wel "natuursport", een door Heimans in het begin van deze eeuw geïntroduceerde sport. Hij definieerde deze tak van sport (waar overigens geen Olympische of wereldtitels mee te verdienen zijn) in het begin van deze eeuw als: "het erop uit trekken en met open vizier rond zien in de natuur". In een toelichting daarop gaat het dan verder over "het weerstaan van honger, dorst en andere kleine ongenoemens om ontdekkingen en waarnemingen te doen in de natuur: een eenvoudige en aangename hobby".

Excursie in Šumava, Tsjechië, zomer 1994 (foto: B. Graatsma)

Een groot deel van deze aflevering is gewijd aan wat ik zou willen noemen de eerste echte handleiding voor beginners in deze natuursport: het door Heimans en Thijssen geschreven "Wandelboekje voor natuurvrienden", waarvan de eerste druk in 1900 verscheen, ruim voor de definitie van de bijbehorende sport!

Een wandelboekje. Ja zeker, bedoeld om mee te nemen "in het veld". In een formaat dat paste bij de sportkleding (de jaszak) en met afgeronde hoeken om ezelsoeren te voorkomen. Dit laatste misschien ook wel omdat het boekje zich vooral richtte op de beginnende sporters: "jeugdige wandelaars van 10 - 13 jaar".

Nou waren er al eerder wandelboekjes verschenen, maar een deel daarvan kon toch niet beschouwd worden als een echte handleiding bij de na-

tuursport. Zo publiceerde de onderwijzer Degenhardt al in de jaren zeventig van de vorige eeuw zijn "Wandelingen door de bezielde Schepping". U zult begrijpen dat de bedoeling van dit boekje meer te maken had met een andere tak van sport. Het bevatte dan ook geen echte maar alleen denkbeeldige ("virtuele" zouden we nu zeggen) wandelingen. De toen nog te definiëren natuursport ("het erop uit trekken") werd destijds vooral binnenshuis beoefend: alleen de theorie kwam aan bod. Zo was er rond die tijd ook het tijdschrift "Natuur, Lectuur voor in de Huiskamer", een sportmagazine voor een sport die nog moest worden uitgevonden.

Met Heimans en Thijssen was dat allemaal afgelopen. Thuis zitten was er niet meer bij. Er moest gewandeld worden. De natuurvriend of "natuursporters" van weleer zou in 1925 zelfs het predikaat "flaneur" krijgen, doelend op het "flink doorstappen om regelmatig even of langdurig stil te staan, te zitten of te liggen".

Een klein voorbeeld van de inspanning die deze sport vergt en wat het resultaat dan kan zijn vinden we in de beschrijving van een wandeling uit 1898. Na een wandeling van ruim 15 uur (!) - ik neem aan inclusief dat stilstaan, zitten en liggen - doen zij de eerste waarneming van een Eikelmuis in Nederland. Wat mij betreft een resultaat dat vergelijkbaar is met een Nederlands record "natuursport" of met de titel "sportflaneur van het jaar".

Er is veel veranderd sinds de eerste druk van het Wandelboekje. Het verschil tussen de eerste (uit 1900) en de elfde druk (uit 1938) zal niet zo groot geweest zijn, maar het verschil met de twaalfde druk (1998) is indrukwekkend in velerlei opzichten. Mennema beschrijft dat op boeiende wijze waardoor het boekje toch op een heel eigen wijze actueel is.

Ook het begrip "natuursport" is wat veranderd. Van "honger, dorst en ontberingen" is tijdens de excursies van de studiegroepen van het Genootschap bijna nooit iets te merken, in tegendeel. Het flinke doorstappen heeft vaak plaats gemaakt voor het langzaam schuifelen met streeplijst en potlood om toch maar vooral niets te missen. Maar het "regelmatic even of langdurig stil staan, zitten of liggen" is gebleven. Niet om te rusten maar om ter plekke gewapend met de "wandelboeken" van vandaag de confrontatie met een voor de flaneur onbekende soort aan te gaan totdat het hele team het eens is over een juiste determinatie.

De natuursport is ook een beetje een denksport geworden: zoveel soorten, zoveel (steeds weer - en niet alleen door de nieuwe spelling - veranderende) namen, zoveel te registreren en te administreren. Maar de resultaten mogen er vaak zijn. Kijkt u maar naar de sportuitslagen van de studiegroepen. Aflevering 40 van "Uit de Flora van Limburg" beschrijft een groot aantal "eerste vondsten", een enkele "tweede vondst" en een aantal herhalingen van vondsten van lang geleden. Leve de sportflaneurs.

Douwe Th. de Graaf